

cowań, zwłaszcza w aspekcie liturgiczno-doktrynalnym, nie tracąc przy tym ważnej przecież orientacji pastoralnej.

Całość składa się z trzech części, uzupełnionych dodatkami oraz indeksami. Część pierwsza zawiera integralne włoskie tłumaczenie OICA. Poprzedza je w formie wprowadzenia obszerny i ważny artykuł podający genezę i uciążliwy przebieg prac redakcyjnych nad OICA. Genezy nowych obrzędów, poprzedzonych odpowiednią formacją kilkustopniowego katechumenatu, szukać należy w wykonaniu postulatów Konstytucji Liturgicznej Vaticanum II nn. 64—71. W oparciu o materiały archiwum Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego, autor (G. Cavagnoli) śledzi kolejne „Schemata”, które ukazują proces „rodzenia” się OICA, przytacza różne trudne i rozbieżne problemy kościołów lokalnych, które zaznaczyły się szczególnie ostro w okresie eksperymentalnym, jakiemu poddany był projekt przyszłego OICA w latach 1965—1969 w niektórych krajach o różnej kulturze (np.: w Japonii, Górnej Wolcie, Togo, USA, Belgii).

Praktycznie dopiero druga część książki proponuje studia, które chcą pogłębić teologiczne, liturgiczne i celebracyjne treści zawarte w OICA. Oczywiście zestaw artykułów nie ma ambicji kompletnego omówienia OICA. Kolejne opracowania biorą za przedmiot zainteresowań niektóre trudniejsze kwestie związane ze strukturą chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych, z jego progresywnymi etapami — stopniami, przez które katechumen przechodzi aż po ostateczne, świadome przyjęcie sakramentów. Dalej, śledzimy zależność między ewangelizacją a wstępnym katechumenatem (praecatechumenatus), pastoralne znaczenie obrzędu przewidzianego na rozpoczęcie katechumenatu, sens i praktykę „określenia oczyszczenia i oświecenia” (drugi stopień wtajemniczenia), nazywanego także obrzędem „zapisania imion” oraz w końcu samo przyjęcie sakramentów wtajemniczenia, czyli chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Część druga tej książki uzupełniona jest także włoskim akcentem ekumenicznym, mianowicie omówieniem problemu wtajemniczenia chrześcijańskiego w kościele waldensów.

Odmienny i nieco eklektyczny charakter ma trzecia część monografii. Jest ona zbiorem prezentacji przystosowania OICA do kultur i zwyczajów różnych kościołów lokalnych, a dokładniej Brazylii, Afryki Wschodniej i Zachodniej (graniczącej z Saharą), niektórych krajów Azji (Korea Płd., Japonii, Hong-Kongu, Indii, Indonezji, Tajlandii i Wietnamu). Problemy europejskie ilustruje jedynie artykuł konsultora Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego, M. Sodi, który omawia adaptacje OICA w środowisku francuskim na tle V rozdziału OICA dedykowanemu wtajemniczeniu chrześcijańskiemu młodzieży w wieku szkolnym.

Całość monografii kończy obszerny (27 ss.) indeks autorów oraz analityczno-systematyczny.

Gniezno—Warszawa

KS. JERZY STEFANSKI

R. LE GALL, *La liturgie, celebration de l'alliance*:

1. *Associés à l'oeuvre de Dieu*, 160 s.
2. *La liturgie dans l'ancienne Alliance* 142 s.
3. *La liturgie dans la nouvelle Alliance* 270 s.
Chambray-les-Tours 1981.

Autorem tej trytomowej teologii liturgii jest opat benedyktyńskiego konwentu w Kergonan, Robert Le Gall. Pomysł przedstawienia liturgii Kościoła pod kątem Rzeczywistości Przymierza zrodził się autorowi, gdy zlecono mu formację współbraci zakonnych. Na samo zaś opublikowanie duży wpływ miał L. Bouyer, który podjął się napisania przedmowy do

tej trylogii. Wymienione trzy tomy nie stanowią jeszcze całości problematyki, którą ojciec opat zamierza przedłożyć. Opublikowane tomy stanowią tylko pierwszą część. Już na początku trzeba wspomnieć, że również druga część obejmować będzie trzy tomy. Zawierać one będą zagadnienia bardziej praktyczne, chociaż nie wyłącznie. Zapowiedziane tomy traktować będą o strukturze liturgicznego spotkania się działania zstępującego i wstępującego, o szczególnej roli i miejscu pośrednictwa Chrystusa, a wreszcie o eschatycznych wymiarach liturgii. Ukażą liturgię jako doskonałe ukierunkowanie przymierza w niebieskim Jeruzalem, którego inicjalnymi uczestnikami już jesteśmy.

Rozumienie liturgii przez autora dalekie jest od traktowania jej jako „oficjalnej formy kultu”. Dla opata Le Gall liturgia jest „całościowym aktem egzystencji człowieka, który sytuuje go nie tylko w relacji, ale w kontakcie z Bogiem już teraz doskonali boskie wymiary naszej ludzkości”. (T. 1. 67—68) To założenie, iż w liturgii łączy się działanie Boskie i ludzkie, że realizuje się w niej szczególna synergia, przejawia się przez wspomniane trzy tomy. Liturgia to przymierze Boga z człowiekiem. Ono jest celebrowane, odnawiane, aktualizowane, doskonalone aż do finalnego wypełnienia w wieczności.

Tom pierwszy traktuje o naturalnych fundamentach liturgii, o ludzkich korzeniach. Religia jest powszechnym i istotnym wymiarem życia człowieka jako jednostki i części społeczności. Objawienie zaś stanowi ukoronowanie religii. Już w religiach ukazuje się pierwszeństwo działania Boga.

Liturgia Starego Testamentu (T. 2) poczęła się z Bożej inicjatywy. Z inicjatywy Boga, który wyzwolił lud, zawarł z nim przymierze, ciągle odnawiane, doskonalone. Sprzeniewierzenie się przymierzu pociągnęło ze strony Boga zapowiedź Nowego Przymierza. Bóg podjął nową inicjatywę (T. 3). Ale w tym wypadku ludzkie i boskie łączy się w osobie Człowieka-Boga. Przymierze jest Osobą. Człowiek jest odkupiony we krwi Jezusa — Baranka Bożego. Jego ofiara stała się sercem historii świata. Liturgia ustawicznie aktualizuje źródło życia wypływające z Ofiary na Kalwarii. Fakt, iż Nowy Testament nie używa terminów liturgicznych, nie oznacza pomniejszenia działań liturgicznych. Wręcz odwrotnie, nie trudno wyczytać z kart Nowego Testamentu, że całe życie chrześcijanina ma być liturgią, służbą Bożą. W tym kontekście autor poddaje analizie Ewangelie Marka, Mateusza, teksty św. Pawła, List do Hebrajczyków, Listy Jakuba i Piotra, następnie Ewangelie św. Jana, którą nazywa „ewangelia liturgiczną”, a kończy na Apokalipsie, której nadaje podtytuł „aktualność liturgii niebieskiej”.

Praca logicznie i jasno prowadzona, z dużym aparatem naukowym wykazującym czytanie, stanowi duży krok naprzód w porównaniu z pierwszą teologią liturgii pióra również benedyktyna C. Vaggagini, czy też stosunkowo mało znanym dziełem, również typu teologicznego — *Liturgie de source* — P. Corben. Wyższość wyraża się w konkretnym przedstawieniu liturgii jako „czynu, w którym Bóg proponuje nam swoje przymierze, a równocześnie czynu, przez który człowiek przyjmuje to przymierze. Liturgia to czyn na korzyść człowieka, jak i czyn przyłgnięcia do Boga dzięki łasce, którą nam Bóg czyni”. (T. 2, 17)

Solidaryzuje się w pełni ze stanowiskiem Bouyer wyrażonym w przedmowie, iż praca Le Gall to teologia liturgii ugruntowana w znajomości natury ludzkiej odłamającej nam prawdziwą antropologię. Praca posiłkująca się tradycją liturgii, sięgająca aż do fundamentów biblijnych i ewangelicznych, ukazuje to co naprawdę istotne i tym samym pozwala właściwie rozumieć sprawę pochodne.